

Vezetői összefoglaló

Magyarország mintegy 10 millió lakossal rendelkező közép-európai ország. Több évtizedes szovjet mintájú politikai rendszert követően 1990-ben vált nyugati típusú demokráciává, 1999-ben csatlakozott a NATO-hoz, és 2004 óta az Európai Unió tagállama.

Az erőforrások szűkössége, illetve rossz elosztása, valamint a túlbürokratizált jogi és közigazgatási rendszer továbbra is a **korruptió strukturális előidézői**, amelyeket jelentősen felerősítenek a gazdasági, politikai és társadalmi átalakulással járó változások.

A magyarországi **korruptióellenes programok** egyre inkább felismerték, hogy a probléma kezeléséhez jogszabályokhoz és jogalkotáshoz nem kapcsolódó intézkedések egész sorát kell alkalmazni, ideértve nemcsak a büntetendő magatartások körének kibővítését, hanem pl. etikai kódexek bevezetését és információs kampányok szervezését is. Ugyanakkor e programok sikeres megvalósításához a kormányzat részéről erős politikai akaratra, illetve a politikai pártok vitathatatlan, a civil társadalom folyamatos támogatását élvező egyetértésére lenne szükség.

A **kormány, amely** politikai felelősséggel tartozik az Országgyűlésnek, Magyarországon is meghatározó szerepet játszik a társadalom irányításában. A végrehajtó hatalom hatékony ellenőrzéséhez szükséges a belső és külső ellenőrzési mechanizmusok erősítése (vagyonok nyilvánossá tétele, összeférhetetlenség), a jogellenes cselekményeket jelentők garantált védelme, valamint a **köztisztviselői magatartási** kódex elfogadása és alkalmazása.

A magyarországi politikai pártok **gazdálkodására vonatkozóan nem létezik megfelelő és átfogó pénzügyi szabályozás**. A választási kampányok kiadásait maximalizálták, ugyanakkor az idejétmúlt szabályok rendszeres megsértése évek óta nyílt titok. Az Állami Számvevőszék csak a politikai pártok által benyújtott számlákat vizsgálja, más információs források felhasználásával nem elemzi a tényleges kiadásokat. A pénzügyi elszámolások jelen formájukban nem alkalmasak arra, hogy megbízható képet adjanak a pártok gazdálkodásáról, és nem állnak rendelkezésre szankciók olyan esetekre, amikor az elszámolásokat késve mutatják be, vagy bennük hamis adatokat szerepeltetnek. Ezen a területen erősen ajánlott egy, a kormányzó és az ellenzéki pártok politikai egyetértésére épülő átfogó felülvizsgálat.

A **választási bizottságok** összetételére vonatkozó legfrissebb szabályozás lehetőséget nyithat arra, hogy egyes (az Országgyűlésben vagy a helyi önkormányzatok testületeiben többséggel rendelkező) politikai pártok titokban befolyásolják a bizottság munkáját. Mindazonáltal a képviselők közös ellenőrzése, a média szerepe és – végső megoldásként – a hagyományos bíróságok, illetőleg az Alkotmánybíróság által biztosított jogorvoslat alapozza meg az országgyűlési és a helyhatósági választások tisztaságát.

Az **Állami Számvevőszék** az Országgyűlésnek felelős közpénzügyi ellenőrző szerv, amely mindenütt ellenőrzést végezhet, ahol költségvetési pénzt használnak fel. Az Állami Számvevőszék integritása és hatékonysága javítható lenne az összeférhetetlenségre vonatkozó jogszabályok módosításával, az előzetes értesítések gyakorlatának korlátozásával, valamint a munkaviszony megszűnését követő időszakra vonatkozó korlátozások bevezetésével. A kormányzati szerveket arra kellene ösztönözni, hogy fogadják el az Állami Számvevőszék ajánlásait.

1997-ben az **igazságszolgáltatási rendszer** függetlenné vált a kormányzattól és az országgyűlési többségtől, azonban költségvetésének megnyirbálásával még mindig nyomást lehet rá gyakorolni. A többségében bírák alkotta Országos Igazságszolgáltatási Tanács feladata az igazságszolgáltatási rendszer irányítása, azonban személyes átfedések gyengíthetik a belső ellenőrzés integritását. A bírói testületekre vonatkozó hatályos jogszabályok inkább a függetlenségre, mint az átláthatóságra és a számonkérhetőségre koncentrálnak.

A rendszerváltás óta a **bűnüldöző szerveknél** az előnytelen előmeneteli rendszer, illetve a különleges szaktudás hiánya a forrása a korruptió strukturális okainak. A technikai és szakmai erőforrások hiánya hátráltatja a befolyásos embereket érintő korruptió esetek kivizsgálását és az ilyen ügyekben büntetőeljárások elrendelését.

A **közbeszerzések** közigazgatási szabályrendszere önmagában nem akadályozza meg a korruptió gyakorlatot, mivel nemcsak a széles mérlegelési jogkör, illetőleg a pontatlan jogi meghatározások, hanem a szigorú formális követelmények helytelen használata is szisztematikus korruptiót eredményezhet. A polgári jogban alkalmazható jogorvoslatokra vonatkozó szabályok megerősítése, az oktatás és a tudatosság színvonalának növelése, valamint a civil szféra részvételének fokozása csökkentheti a közbeszerzési eljárások során szükségtelenül felmerülő magas kiadásokat.

Magyarországon az **országgyűlési biztosok jogkörébe nem tartozik elsődleges feladatként** a korrupcióellenes küzdelem. Közülük az adatvédelem és az információszabadság országgyűlési biztosának feladatköre a közügyek, ezen belül a közpénzügyek átláthatóságának erősítése. Az ombudsmani intézmény hatékonyabban működne, ha az országgyűlési biztos által megfogalmazott szakmai kritikára az intézmények nyitottabbak lennének, és ha az ombudsman ajánlásairól hatékonyabban tájékoztatnák a nagyközönséget.

A **korrupcióellenes küzdelemhez** kapcsolódó feladatok és jogkörök megoszlanak a végrehajtó és a törvényhozó hatalom, valamint a bűnüldöző hatóságok között. Kizárólagosan korrupciós esetek kivizsgálására és az ilyen esetekkel kapcsolatos büntetőeljárások elrendelésére nem jött létre önálló hatóság, csupán konzultációs testületek alakultak a stratégiai tervezés koordinálására és elősegítésére.

Magyarországon a **média** helyzetét a jelentős külföldi tulajdon, a komoly politikai sajtó bulvárlapokkal szembeni népszerűség-vesztése, a kereskedelmi rádiók és televíziós csatornák térnyerése, a gyenge közszolgálati média, a nagyon alacsony piaci részesedés és a mélyen megosztott újságírói társadalom jellemzi. A szabad és felelős újságírói munka jogi alapjai léteznek; és a szektort haladó szellemű törvények szabályozzák. Ugyanakkor a jogszabályokban foglaltak megvalósítása nem megfelelő, és az engedélyezési eljárások nem átláthatók. Politikai csatározások elárasztják a médiát, és sok médium nyíltan részrehajló valamelyik politikai oldal felé.

A legutóbbi jogszabály-módosítások jelentősen javították a **civil szféra** helyzetén, különös tekintettel a közérdekű információk hozzáférhetőségére. Továbbra is problémát jelent a szektor állami forrásoktól való függése, valamint az, hogy a civil szervezeteket ritkán és önkényes rendszerben kéri fel a kormányzati szervek döntéshozó mechanizmusában való részvételre.

Magyarország széttördelt **helyi önkormányzati rendszer** létrehozásával reagált a települések szovjet típusú helyhatóságok alatt történő kényszerű összevonására (a mintegy tízmilliós országban 3 187 helyi önkormányzat működik). Az önkormányzatokra nehezedő pénzügyi terhek, az összeférhetlenség gyenge szabályozása és az elégtelen helyi irányítás és ellenőrzés miatt az önkormányzati tevékenységek kiszervezésével és a közösségi vagyon felhasználásával kapcsolatos korrupció kockázata magas.

Magyarország tagja nemzetközi korrupcióellenes egyezményeknek, és részt vesz minden érintett **nemzetközi intézmény** munkájában. Mindazonáltal a nemzetközi ellenőrző testületek gyakran tárnak fel ellentmondásokat az egyezményekre épülő kötelezettségek és a belső jogalkotás között.